

IV

(Информация)

ИНФОРМАЦИЯ ОТ ИНСТИТУЦИИТЕ И ОРГАНИТЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

СЪВЕТ

Заключения на Съвета от 26 ноември 2009 година относно образованието на деца с мигрантски произход

(2009/С 301/07)

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

КАТО ВЗЕ ПРЕДВИД

Директива 77/486/ЕИО на Съвета относно образованието на децата на мигриращи работници от държави от ЕС, която изисква от държавите-членки да предоставят на такива деца безплатно обучение, включващо преподаването на официалния или на един от официалните езици на приемащата държава, както и да предприемат съответните мерки в сътрудничество с държавите на произход за насърчаване на преподаването на майчиния език и култура на държавата на произход⁽¹⁾;

заклученията на Съвета и на представителите на правителствата на държавите-членки относно установяването на общи основни принципи на политиката за интеграция на имигрантите в Европейския съюз⁽²⁾, едно от които гласи, че усилията в областта на образованието са от изключително значение за подготовката на имигрантите, и по-специално на децата на имигрантите, за да бъдат по-успешни и по-активни участници в обществото;

Решение № 1720/2006/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 15 ноември 2006 г. за създаване на Програма за действие за обучение през целия живот, което предвижда подкрепа за проекти, свързани с межкултурното образование и интегрирането на учениците мигранти;

заклученията на Съвета и на представителите на правителствата на държавите-членки, заседаващи в рамките на Съвета, относно ефикасността и равнопоставеността в образованието и обучението⁽³⁾, които приканват държавите-членки да осигурят справедливи системи на образование и обучение, които имат за цел да предоставят възможности, достъп, отношение и резултати, независимо от социално-икономическия произход и други фактори, които могат да доведат до неравнопоставеност в образователно отношение;

Препоръката на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г. относно ключовите умения за учене през целия живот, в която се подчертава важността на социалните и гражданските умения, както и на културните познания, и се препоръчва да се включи разпоредба за лицата, които поради това, че са неравнопоставени в образователно отношение, се нуждаят от специална подкрепа, за да реализират своя потенциал в тази област⁽⁴⁾;

заклученията на Европейския съвет от 13—14 март 2008 г., в които той призова държавите-членки да предприемат конкретни действия за подобряване на нивото на успеваемост на учещите се с мигрантски произход⁽⁵⁾;

Европейския пакт за имиграцията и убежището, който прикани държавите-членки да въведат амбициозни политики за насърчаване на хармоничната интеграция на имигрантите в съответните страни, включително конкретни мерки за улесняване на изучаването на езика⁽⁶⁾;

заклученията на Съвета и на представителите на правителствата на държавите-членки относно политиките за интеграция в Европейския съюз⁽⁷⁾, които съдържат призив за разработването на училищни механизми, съответстващи на потребностите на децата с мигрантски произход и насочени към предотвратяване отпадането от училище;

заклученията на Съвета и на представителите на правителствата на държавите-членки, заседаващи в рамките на Съвета, от 21 ноември 2008 г. — „Да подготвим младите хора за XXI век: програма за европейско сътрудничество по въпросите на училищата“⁽⁸⁾, които приканиха държавите-членки да осигурят достъп до висококачествени образователни възможности и услуги, по-специално за деца и млади хора, които може да са поставени в неравностойно положение поради лични, социални, културни и/или икономически обстоятелства;

⁽¹⁾ ОВ L 199, 6.8.1977 г., стр. 32.

⁽²⁾ Док. 16238/1/04 REV 1.

⁽³⁾ ОВ C 298, 8.12.2006 г., стр. 3.

⁽⁴⁾ ОВ L 394, 30.12.2006 г., стр. 10.

⁽⁵⁾ 7652/08, точка 15, стр. 10.

⁽⁶⁾ Док. 13440/08.

⁽⁷⁾ Док. 15251/08.

⁽⁸⁾ ОВ C 319, 13.12.2008 г., стр. 20.

КАТО ПРИВЕТСТВА

Зелената книга на Комисията, озаглавена „Миграция и мобилност: предизвикателства и възможности за образователните системи в ЕС“, и свързания с нея доклад относно процеса на консултация, проведен през втората половина на 2008 г. ⁽¹⁾;

и КАТО ОТБЕЛЯВА, че

за целите на настоящите заключения, в които център на вниманието са училищата, понятието „с мигрантски произход“ ще се използва изключително за характеризирание на децата на всички лица, които живеят в държава от ЕС, в която не са родени, независимо дали са граждани на трета държава, на друга държава-членка на ЕС или впоследствие са придобили гражданството на приемащата държава-членка;

ОТЧИТА, че

1. В продължение на поколения миграцията е допринасяла в значителна степен за социално-икономическото развитие в Европа и ще продължава да допринася и в бъдеще. В настоящите условия на задълбочаване на глобализацията и на демографските промени успешното интегриране на мигрантите в обществото продължава да бъде предпоставка за икономическата конкурентоспособност на Европа и за социалната стабилност и сближаване.
2. Образованието има ключова роля не само за това децата с мигрантски произход да могат да реализират потенциала си да се превърнат в добре интегрирани и успели граждани, но и за изграждането на справедливо, приобщаващо и толерантно към многообразието общество. Въпреки това много деца с мигрантски произход продължават да изостават от гледна точка на учебните резултати, а проблемите, свързани с расовата и етническата дискриминация и социалното изключване, се наблюдават във всички части на Европейския съюз. Ето защо наличието на значителен брой учещи се с мигрантски произход в много от държавите-членки поражда множество предизвикателства — които са едновременно и ценни възможности — за образователните им системи.
3. Интегрирането на мигрантите е колективно начинание, което изисква усилия от страна на самите мигранти и в което участват много и различни сектори на обществото, а не само образователният сектор. Междусекторното политическо сътрудничество между компетентните министерства, образователни органи, социални служби, служби по здравеопазването, жилищни служби, служби за имиграция и убежище и др., както и диалогът с гражданското общество, са от съществено значение, за да се осигури адекватна степен на подпомагане на децата с мигрантски произход и техните семейства.
4. При все че голям брой деца с мигрантски произход успешно завършват образованието си, като резултатите на някои от тях дори са сред най-високите, недвусмислени и систематични данни от национални показатели и международни

проучвания като например PISA ⁽²⁾ показват, че степента на образованост на повечето ученици мигранти е значително по-ниска от тази на връстниците им. В резултат на това е по-голям броят на преждевременно напускащите училище сред тези ученици, равнищата на квалификация са по-ниски и броят им във висшите учебни заведения е по-малък. Осигуряването на по-добър шанс за успех в образованието на децата с мигрантски произход може да намали социалната изолация, изключването и отчуждаването.

5. Особена загриженост поражда положението на децата, при които езиковите и културните разлики между дома и училището се съпътстват от неблагоприятни социално-икономически условия. В тези случаи трудностите, свързани с ниския социално-икономически статус, могат да се задълбочат от фактори като езиковата бариера, занижените очаквания, недостатъчната подкрепа от семейството и общността и липсата на подobaващи модели за подражание.
6. Тези неблагоприятни фактори, съчетани с липсата на пропускаемост на училищните системи и с качествени различия между училищата, могат да доведат до положение, при което големи групи от деца с мигрантски произход са събрани на едно място в училища с по-ниски резултати. Този род тенденции са сериозно предизвикателство за училищните системи в Европейския съюз, което затруднява постигането на високо равнище на успеваемост за всички и на висока степен на социално сближаване.
7. Макар отговорността за разработването на образователните политики да остава твърдо от компетентността на отделните държави-членки, очертаните в настоящите заключения проблеми и предизвикателства се споделят от все по-широки кръгове. Налице е ясен потенциал за по-нататъшна подкрепа, изследване и сътрудничество на европейско равнище при използване на съответните програми на Общността като Програмата за учене през целия живот и Европейския фонд за интеграция и на инструменти като отворения метод на координация с цел обмен на добри практики и насърчаване на взаимното запознаване с политиките и мерките, насочени към преодоляване на образователния дефицит сред децата с мигрантски произход.

СЧИТА, че

1. Образованието допринася в значителна степен за успешното интегриране на мигрантите в европейските общества. Като се започне с образованието в ранна детска възраст и основното училище и се продължи на всички нива на ученето през целия живот, са необходими целеви мерки и по-голяма гъвкавост, за да се задоволят потребностите на учещите се с мигрантски произход, независимо от възрастта им, и да им се предоставят подкрепата и възможностите, от които се нуждаят, за да станат активни и успели граждани, и които да им позволят да разгърнат пълноценно потенциала си. Тези мерки следва да се осъществяват координирано с политиките в други области, свързани с търсенето на решения на потребностите на децата с мигрантски произход и техните семейства.

⁽¹⁾ Съответно док. 11631/09 + ADD 1 и док. 12594/09.

⁽²⁾ Програма на ОИСР за международно оценяване на учениците.

2. Образователните системи, които придават особено голямо значение на равнопоставеността и качеството, преследват ясни и общи цели и поощряват приобщаващи подходи на всички нива, изглежда са най-резултатни в задоволяването на специфичните потребности на учениците с мигрантски произход, в подобряването на техните учебни резултати, като същевременно насърчават социалните връзки между тях и връстниците им.
3. Културното многообразие в нашите общества следва да се приема като източник на жизненост и обогатяване. Без ни най-малко да отслабва първостепенното внимание, което се отдава на културната идентичност, на най-важните ценности и на основните права на приемащата държава, популяризирането на межкултурното образование в европейските училища с цел обмен на познания и задълбочаване на взаимното опознаване на културите, както и изграждането на взаимно уважение и борбата с предразсъдъците ще донесат трайни ползи за всички.
4. Подходи като разработване и укрепване на антидискриминационни механизми, повишаване на пропускаемостта на етапите в системата на училищното образование и премахване на бариерите пред придвижването напред в системата биха могли да помогнат за преодоляване на сегрегацията и да допринесат за подобряване на учебните резултати на учещите се мигранти. Предлагането на по-персонализирано обучение и индивидуална помощ може да бъде от полза за всички ученици в системата и да доведе до по-високо качество за всички. Повишаването на качеството на преподаване в училищата с по-ниски резултати може да подобри перспективите за всички ученици, включително за учениците мигранти.
5. Следва да бъдат насърчавани специализираното обучение за работа с езиковото и културно многообразие и изграждането на межкултурни компетентности, за да се подпомогнат училищните власти, ръководителите на училища, учителите и административният персонал в адаптирането им към потребностите и в пълноценното реализиране на потенциала на училищата или класовете с ученици с мигрантски произход. Следва също да се отдели внимание на въпросите, свързани например с това как методите на преподаване, учебните материали и програми да бъдат подходящи за всички ученици, независимо от произхода им, как да продължат да бъдат привличани и задържани най-добрите учители в училищата с по-ниски резултати, как да се подсили функцията на ръководството при такива условия и как да се увеличи броят на учителите с мигрантски произход в съответствие с националните процедури.
6. Процесът на интегриране може да бъде улеснен чрез изграждане на партньорства с местните общности, включително и със семействата на ученици с мигрантски произход и с мигрантските сдружения, като по този начин се спомага за развитието на училищата като учебни общности. Като изграждат климат на взаимно разбиране, доверие и сътрудничество, този род партньорства могат да бъдат полезни по най-различни начини, например като предоставят съдействие в превода, служат като средство за комуникация — в някои случаи и като медиатор — между училищата и съответната общност и като изграждат положителни връзки с нейния роден език и култура. В този контекст осигуряването на обучение по езика(езиците) на приемащата държава, както и провеждането на разяснителни събрания с родителите на ученици с мигрантски произход, може да допринесе значително за подобряване на комуникацията между училищата и семействата, като по този начин се подобряват условията за успешно социално интегриране.
7. Владенето на официалния език (или на един от официалните езици) на приемащата държава е необходимо условие за успех в училище и основен фактор както за социалното, така и за професионалното интегриране. Държавите-членки следва да обмислят разработването на специфични мерки в тази насока, като например интензивни езикови курсове за новопристигнали ученици с мигрантски произход, допълнителна помощ за наваксване за изоставащите ученици и специални курсове за всички учители, за да придобият уменията да преподават на деца с различен от езика на преподаване майчин език. Следва също да се подкрепи идеята за адаптирано преподаване в рамките на учебната програма — напр. засилено преподаване на езика на приемащата държава на ученици, чийто майчин език е различен.
8. Въпреки че основните усилия следва да продължат да се съсредоточават върху езика(езиците) на приемащата държава, насърчаването на учениците да придобият или поддържат знанията си по роден език може да бъде от полза в няколко аспекта: социален, от гледна точка на културната идентичност и самочувствието на личността, професионален, от гледна точка на пригодността за наемане на работа, но също така и образователен, от гледна точка на бъдещото учене. Макар и ресурсите за такова учене да са ограничени, възможностите за това могат да се увеличат по различни начини, например посредством двустранни споразумения със заинтересованите държави и партньорства за сътрудничество със съответните местни общности, или чрез използване на нови технологии например за установяване на контакти чрез интернет или разработване на инициативи за побратимяване с използване на електронни средства за комуникация („e-twinning“).
9. Освен че поставя основите на по-нататъшното учене, образованието в ранна детска възраст може да играе решаваща роля в интегрирането на децата с мигрантски произход, по-специално когато отделя особено внимание на развитието на езиковите умения. Ето защо следва да се задълбочат усилията, целящи на семействата в неравносходно социално положение да се осигури адекватен достъп до качествени структури за гледане на деца и до предучилищни заведения.
10. Може да се използва целева помощ — под формата например на допълнителни педагогически ресурси за училищата в райони в неблагоприятно положение и осигуряване на по-персонализирано обучение, за да се компенсират образователният дефицит и отрицателните последици от недостатъчната степен на интегриране. Следва също да се проучат възможностите за предоставяне на допълнителна педагогическа помощ, например под формата на наставничество и индивидуално обучение, предоставяне на съвети както на учениците, така и на родителите за съществуващите пред тях възможности в образователната система или за организиране на занимални за учене и подготовка на домашни след редовните занятия в сътрудничество със сдруженията на родителите и на съответната общност. При новопристигналите мигранти са необходими гъвкави организационни форми, по-специално по отношение на езиковото обучение. Във връзка с това са нужни цели и своевременно действия не само непосредствено след пристигането в приемащата държава, но и дългосрочни програми за езикова помощ.

СЪОТВЕТНО ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ-ЧЛЕНКИ

1. Да предприемат целесъобразни мерки на съответното равнище на отговорност — местно, регионално или национално, с цел да гарантират, че на всички деца са предоставени справедливи и равни възможности, както и необходимата помощ за пълноценно разгръщане на потенциала им, независимо от произхода. Тези мерки биха могли да включват по-специално:

- разработване на цялостен политически подход за постигане на тези цели;
- създаване или укрепване на антидискриминационни механизми с цел насърчаване на социалната интеграция и активното гражданство;
- увеличаване на пропусаемостта на образователните етапи и премахване на бариерите в системата на училищното образование;
- подобряване на качеството на преподаване в училищата и намаляване на разликите между тях, включително чрез усилия за привличане и задържане на най-добрите учители и за подсилване функцията на ръководството в училища с по-ниски резултати;
- повишаване на достъпа до висококачествено образование и грижи в ранна детска възраст;
- предлагане на по-персонализирано обучение и индивидуална помощ, по-специално за децата на мигранти с ниски образователни резултати;
- предоставяне на специализирано обучение за работа с езиковото и културно многообразие, както и за придобиване на межкултурни компетентности, на ръководители на училища, учители и административен персонал;
- разработване на адекватни политики за преподаване на езика на приемащата държава, както и проучване на възможностите за поддържане и развиване на познанията по майчин език на учениците с мигрантски произход;
- осигуряване на учебни програми, които са висококачествени и подходящи за всички ученици, независимо от произхода им, и отчитане на потребностите на децата с мигрантски произход при методите на преподаване и учебните материали;
- изграждане на партньорства с мигрантските общности и задълбочаване на усилията за подобряване на комуникацията с родителите с мигрантски произход;
- предоставяне на целева помощ за учениците с мигрантски произход, които имат и специални потребности;

— събиране и анализиране на данни в тази област с оглед информиране на отговорните за политиката фактори;

— обмен на добри практики в тази област с цел подобряване на политиките и мерките на съответните равнища.

2. Да развоят — в контекста на новата стратегическа рамка за европейско сътрудничество в образованието и обучението („ЕТ 2020“) и с помощта на отворения метод на координация — взаимното опознаване на най-добрите практики в областта на обучението на учещи се с мигрантски произход.

3. Да използват целево Програмата за учене през целия живот, Европейския социален фонд и други ресурси като Европейския фонд за интеграция за разработване и подпомагане на проекти, свързани с межкултурното образование и образованието на учещи се с мигрантски произход.

ПРИКАНВА КОМИСИЯТА

1. Да улеснява и подкрепя сътрудничеството между държавите-членки по повдигнатите в настоящите заключения проблеми, включително като определя, осигурява обмен, събира и ефикасно разпространява опита и добрите практики в очертаните по-горе области, както и чрез използването на съществуващите програми на Общността.

2. Да прецени как и с какви средства могат да бъдат постигнати най-добре целите на Директива 77/486/ЕИО на Съвета в значително променения контекст на миграцията след приемането на директивата.

3. Да наблюдава разликите в успеваемостта между местните учещи се и тези с мигрантски произход, като използва наличните данни и показатели.

4. Да сътрудничи тясно с други международни организации, работещи по проблемите на образованието и миграцията, като Съвета на Европа, ЮНЕСКО и ОИСР ⁽¹⁾.

5. Да направи необходимото въпросите, свързани с миграцията, да намерят адекватно отражение в Програмата за учене през целия живот и други програми на Общността в тази област, Плана за действие относно обучението за възрастни и процеса от Копенхаген, както и други инициативи в областта на образованието и обучението, включително висшето образование.

6. Да направи необходимото въпросите, свързани с образованието на деца с мигрантски произход, да намерят адекватно отражение в процеса на социална закрила и социално приобщаване.

⁽¹⁾ Следва да се гарантира правото на участие на всички държави-членки в тези дейности.